

Bruksela, 13 listopada 2025 r.
(OR. en)

15410/25
ADD 2

CULT 128	EMPL 514
AUDIO 111	GENDER 200
CULT HERIT 25	DIGIT 240
EDUC 445	TOUR 23
JEUN 236	MI 907
COMPET 1161	ENV 1222
SAN 743	PROCIV 148
DISINFO 100	RECH 501
RELEX 1475	NDICI 10
FREMP 333	FIN 1352
AG 181	

PISMO PRZEWODNIE

Od: Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)

Data otrzymania: 13 listopada 2025 r.

Do: Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.: COM(2025) 786 final

Dotyczy: Projekt wspólnej deklaracji
„Europa dla kultury – kultura dla Europy”

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 786 final.

Zał.: COM(2025) 786 final

Bruksela, dnia 12.11.2025 r.
COM(2025) 786 final

Projekt wspólnej deklaracji
„Europa dla kultury – kultura dla Europy”

Projekt wspólnej deklaracji „Europa dla kultury – kultura dla Europy”

Preambuła

Mając na uwadze, co następuje:

A. Europa jest kontynentem niezmiernego bogactwa sztuki, kultury, kreatywności, dziedzictwa kulturowego i historii. Różnorodność i dynamika kultury europejskiej, które czerpią z doskonałości artystów i profesjonalistów, stanowią fundament wartości i tożsamości UE oraz wzmacniają europejskie poczucie przynależności i wspólną europejską tożsamość oraz demokrację.

B. Sektor kultury i sektor kreatywny to dynamicznie rozwijające się sektory gospodarki. Stanowią one strategiczne źródło konkurencyjności i spójności Europy, generują wzrost gospodarczy i pozytywne skutki uboczne dla innych sektorów i terytoriów, tworzą miejsca pracy wymagające wysokich kwalifikacji oraz napędzają przewagę UE w zakresie kreatywności i innowacji.

C. Z kultury i dziedzictwa kulturowego wywodzą się podstawowe wartości, na których zbudowano Unię Europejską – poszanowanie godności ludzkiej, wolności, demokracji, równości, praworządności i praw człowieka (art. 2 TUE) – a uosabia je motto UE, które brzmi „Zjednoczeni w różnorodności”. Wśród nadrzędnych celów UE w dziedzinie kultury należy wskazać poszanowanie i promowanie bogatej europejskiej różnorodności kulturowej i językowej; zapewnienie ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego Europy oraz zachęcanie do współpracy między państwami członkowskimi (art. 3 TUE, art. 167 TFUE).

D. Kultura i dziedzictwo kulturowe tworzą przestrzeń niezbędną do tego, aby wyobrażać sobie pożądane scenariusze przyszłości, i są niezbędne dla europejskiego stylu życia. Stanowią przestrzeń dialogu publicznego, jednoczą społeczności, wzbogacają życie, wzmacniają spójność naszych społeczeństw i są ważnym narzędziem działań zewnętrznych UE. UE może wykorzystać swoje atuty kulturowe do budowania odporności, wspierania pokoju i demokracji oraz inspirowania innowacyjnych rozwiązań, które przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju.

E. Kultura jest strategicznym zasobem, którym UE może się posłużyć, aby stawić czoła współczesnym palącym problemom, takim jak napięcia geopolityczne i geoeconomiczne, globalne ocieplenie i degradacja środowiska, nierówności społeczne i gospodarcze, szybkie zmiany technologiczne, zmiany demograficzne i kryzys zdrowia psychicznego. Jednocześnie sektor kultury i sektor kreatywny same stoją w obliczu wyzwań, które wymagają ukierunkowanego wsparcia i zdecydowanych działań.

F. W niniejszej deklaracji przedstawiono długoterminową wizję strategiczną, której celem jest uznanie pozycji kultury jako rdzenia tożsamości Europy, ze szczególnym uwzględnieniem jej znaczenia dla poszczególnych osób, społeczności i UE, a także wzmocnienie praw kulturalnych i zasad wywodzących się z kultury.

G. W uznaniu roli UE we wspieraniu kultury niniejsza deklaracja stanowi potwierdzenie wspólnych zobowiązań politycznych i odpowiedzialności Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej – w ramach ich odpowiednich kompetencji i w pełnej zgodności z prawem UE – w oparciu o kluczowe kierunki określone w opracowanym przez Komisję Kompasie kultury na 2025 r.

Wspólna deklaracja „Europa dla kultury – kultura dla Europy”

0. Naszym celem jest promowanie kultury i uznanie jej znaczenia jako zarówno źródła, jak i beneficjenta jedności, demokracji, doskonałości i konkurencyjności Europy. Dlatego zobowiązujemy się do:

- wzmocnienia roli Unii Europejskiej jako globalnej potęgi kulturalnej i tętniącego życiem centrum kreatywności, w którym każdy może swobodnie tworzyć i angażować się w kulturę; w tej roli UE chroni prawa kulturalne oraz wzmacnia pozycję obywateli i osób zawodowo związanych z branżą kreatywną;
- zagwarantowania, aby kultura pozostała siłą kształtującą tkankę społeczno-ekonomiczną i terytorialną Europy, przy uznaniu jej wewnętrznej, społecznej, obywatelskiej i ekonomicznej wartości oraz jej transformacyjnego potencjału;
- propagowania działań ukierunkowanych na wzmacnianie pozycji, rozwój, innowacyjność i konkurencyjność w skali globalnej;
- uznania roli kultury jako dobra publicznego, które przyczynia się do budowania odporności UE i jej zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

Zgodnie z tymi zobowiązaniami i czterema głównymi kierunkami Kompas kultury deklarujemy przyjęcie następujących zasad polityki kulturalnej w Europie.

1. Wolność ekspresji artystycznej i wolność tworzenia stanowią fundament kultury i odgrywają nieodzowną rolę w budowaniu demokratycznych społeczeństw i krzewieniu wartości europejskich.

Zobowiązujemy się do:

- ochrony wolności ekspresji artystycznej i poszanowania wartości UE jako fundamentu demokracji i praw podstawowych w Unii Europejskiej;
- obrony artystów i osób zawodowo związanych z kulturą przed cenzurą, zastraszaniem i nieuzasadnioną ingerencją;
- zabezpieczenia niezależności instytucji kultury.

2. Różnorodność kulturowa i językowa to podstawowe wartości, na których zbudowano UE. Zobowiązujemy się do:

- wspierania, promowania i utrzymania bogatej różnorodności kulturowej i językowej Unii Europejskiej oraz jej suwerenności kulturowej;
- promowania pełnej różnorodności treści kulturowych tworzonych w Europie, szczególnie w internecie, oraz wykorzystywania nowych technologii na rzecz zapewnienia widoczności i łatwości wyszukiwania tych treści.

3. Dostęp do kultury jest podstawowym filarem demokratycznych i inkluzywnych społeczeństw. Zobowiązujemy się do:

- zapewnienia wszystkim, a w szczególności młodszymi pokoleniami, bardziej inkluzywnego dostępu do kultury i dziedzictwa kulturowego, możliwości uczestnictwa w nich, korzystania z nich oraz czerpania z nich korzyści;
- zwracania szczególnej uwagi na prawa kulturalne osób z niepełnosprawnościami, grup zmarginalizowanych i grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz osób mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych oraz na obszarach o niedostatecznym dostępie do usług – w tym na obszarach zagrożonych wyludnieniem lub borykających się z wyzwaniem społeczno-ekonomicznymi;
- ulepszania i rozwijania infrastruktury kulturalnej w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem niwelowania nierówności społeczno-ekonomicznych i terytorialnych.

4. Każdy ma prawo do **uczciwych, sprawiedliwych, zdrowych i bezpiecznych warunków pracy** – dotyczy to również artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury, którzy stanowią istotę sektora kultury i sektora kreatywności. Zobowiązujemy się do:

- promowania godziwego wynagrodzenia, odpowiedniej ochrony socjalnej i dostępu do możliwości rozwoju umiejętności dla wszystkich artystów i osób zawodowo związanych z sektorem kultury, a także wspierania ich prawa do rokowań zbiorowych i zadbania o ich bezpieczeństwo i higienę pracy, w tym zdrowie psychiczne;
- propagowania równości płci w kulturze i dziedzictwie kulturowym oraz ochrony praw artystów i osób z niepełnosprawnościami zawodowo związanych z sektorem kultury.

5. **Osoby młode** odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu przyszłości Europy i jej zróżnicowanego krajobrazu kulturowego. Zobowiązujemy się do:

- upowszechniania reprezentacji i uczestnictwa osób młodych w strukturach zarządzania kulturą, aby osoby młode zyskały większą siłę głosu w procesach decyzyjnych, które ich dotyczą;
- wspierania młodych i wschodzących artystów, doceniania ich wkładu w kulturę i dziedzictwo Europy.

6. Synergia **kultury, sztuki i edukacji** ma kluczowe znaczenie dla rozwoju i dobrobytu przyszłych społeczeństw. Zobowiązujemy się do:

- upowszechniania edukacji artystycznej dla wszystkich w ramach kształcenia formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, w tym uczenia się przez całe życie;
- wspierania podejścia opartego na STEAM (naukach przyrodniczych, technologii, inżynierii, sztuce i matematyce) oraz interdyscyplinarnych i transdyscyplinarnych synergii między kulturą, sztuką, nauką i technologią.

7. Udowodniono, że zaangażowanie w kulturę ma pozytywny wpływ na **zdrowie i dobrostan** poszczególnych osób i społeczności. Zobowiązujemy się do:

- propagowania – poprzez naszą politykę – pozytywnego wpływu kultury i uczestnictwa w kulturze na zdrowie i dobrostan.
- wymiany najlepszych praktyk i innowacyjnych podejść między sektorami.

8. Wykorzystanie i rozwój systemów **sztucznej inteligencji** (AI) oraz zarządzanie nimi powinno wspierać ludzką kreatywność poprzez sprawiedliwe podejście ukierunkowane na człowieka i oparte na prawach człowieka. W ramach takiego podejścia należy: szanować prawa kulturalne, dostępność, inkluzywność i różnorodność kulturową; rozwijać i promować wyszukiwalność treści europejskich, krajowych i lokalnych; wspierać konkurencyjność; przeciwdziałać przepaści cyfrowej; sprzyjać włączeniu cyfrowemu. Zobowiązujemy się do:

- promowania twórczości ludzkiej oraz kulturowej i językowej suwerenności cyfrowej Europy, a także przeciwdziałania ryzyku etycznemu, jakie niosą ze sobą uprzedzenia kulturowe i homogenizacja kultury;
- ochrony praw własności intelektualnej przez podejmowanie działań w odpowiedzi na wpływ, jaki sztuczna inteligencja wywiera na wynagrodzenia twórców, przy jednoczesnym wspieraniu innowacji;
- monitorowania i łagodzenia wpływu sztucznej inteligencji na miejsca pracy, a także wspierania sektora kultury i sektora kreatywnego w dostosowywaniu się do zmian technologicznych i nabywaniu umiejętności cyfrowych;
- upowszechniania wykorzystania sztucznej inteligencji jako narzędzia wspomagającego osoby zawodowo związane z sektorem kultury i sektorem

kreatywnym oraz zadbanie o to, aby sektor kultury i sektor kreatywny mogły korzystać z możliwości oferowanych przez te technologie.

9. **Dziedzictwo kulturowe** łączy naszą przeszłość z przyszłością. Jest symbolem jedności w różnorodności oraz fundamentem naszej tożsamości, demokracji i odporności. Zobowiązujemy się do:

- ochrony, zabezpieczenia i krzewienia bogatego dziedzictwa naturalnego i kulturowego Europy – zarówno materialnego, jak i niematerialnego – przy wykorzystaniu technologii cyfrowych, aby wspierać zachowanie tego dziedzictwa, dostęp do niego i innowacje w tym zakresie;
- podnoszenia poziomu świadomości, badań naukowych i budowania zdolności oraz wykorzystywania i interoperacyjności baz danych i technologii cyfrowych w odpowiedzi na zagrożenia ze strony nielegalnego handlu dobrami kultury i innych przestępstw powiązanych, jednocześnie wspierając współpracę międzynarodową wszystkich stosownych grup zawodowych, takich jak specjaliści ds. dziedzictwa kulturowego, organy ścigania lub służby celne;
- wzmacniania wymiany międzypokoleniowej, aby starsze pokolenia przekazywały dziedzictwo kulturowe i wiedzę młodszemu pokoleniom.

10. Kultura i dziedzictwo kulturowe sprzyjają **rozwojowi regionalnemu i terytorialnemu, odporności, spójności społecznej i konwergencji** między regionami Europy. Należy je również chronić w czasach kryzysów, m.in. przed takimi zagrożeniami, jak skutki zmiany klimatu. Zobowiązujemy się do:

- uwolnienia potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego, w synergii z innymi obszarami, w celu zwiększenia atrakcyjności wszystkich terytoriów i sprostania wyzwaniom związanym z aspektami terytorialnymi, w tym przeciwdziałania spadkowi demograficznemu, zwłaszcza w regionach peryferyjnych, na obszarach wiejskich i oddalonych oraz na obszarach o niedostatecznym dostępie do usług, w tym w regionach najbardziej oddalonych UE;
- wspierania zrównoważonej turystyki kulturalnej opartej na poszanowaniu dziedzictwa kulturowego, krajobrazów i zwyczajów społeczności, która przyczynia się do rozwoju regionalnego i lokalnego;
- pogłębiania współpracy w zakresie gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej oraz uwzględniania kultury i dziedzictwa kulturowego w planach w zakresie bezpieczeństwa i gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej, zarządzaniu kryzysowym i zarządzaniu ryzykiem, a także w procesach naprawy, odbudowy i budowania pokoju w następstwie kryzysu.

11. Kultura, a w tym dziedzictwo kulturowe, odgrywa kluczową rolę w procesie **przejścia w kierunku zrównoważenia środowiskowego**, gdyż kształtuje wartości, zachowania i praktyki stanowiące podstawę odpowiedzialnego ekologicznie rozwoju. Zobowiązujemy się do:

- podkreślania znaczenia kultury w odpowiedzi politycznej na wyzwania ekologiczne przez promowanie architektury, projektowania, ochrony dziedzictwa i gospodarowania krajobrazem, które są ukierunkowane na jakość, innowacyjność, włączenie i doskonałość, a także przez zachęcanie do stosowania praktycznych narzędzi zazieleniania i umożliwienie podmiotom działającym w sferze kultury i dziedzictwa kulturowego objęcie roli przewodniej i zmiany narracji we wspólnym procesie twórczym z udziałem społeczności.

12. Realizacja ambicji przedstawionych w tej deklaracji i pełne wykorzystanie przekrojowego oddziaływania kultury oznacza upowszechnianie kultury w polityce wewnętrznej i zewnętrznej UE, inwestowanie w sektor kultury i sektor kreatywny oraz monitorowanie postępów. Zobowiązujemy się do:

- wspierania **stałego, specjalnego finansowania** sektora kultury i sektora kreatywnego oraz propagowania innowacyjnych i alternatywnych sposobów finansowania na wszystkich szczeblach zarządzania;
- **uwzględniania kultury w odpowiednich strategiach, politykach** i działaniach oraz odpowiadających im narzędziach finansowania;
- utrzymywania ścisłego **dialogu z odpowiednimi zainteresowanymi stronami**;
- upowszechniania niniejszej deklaracji w **relacjach UE z organizacjami międzynarodowymi i krajami partnerskimi** – w ramach odpowiednich ról i uprawnień sygnatariuszy – oraz zakotwiczenie naszych partnerstw w wartościach wzajemności i długoterminowego zaangażowania;
- podejmowania inicjatyw mających na celu poprawę dostępności rzetelnych i porównywalnych danych na temat kultury w celu wsparcia kształtowania polityk kulturalnych opartych na dowodach;
- przeglądu postępów w obszarach uwzględnionych w niniejszej deklaracji.
